

Positionpaper

Van drs. Ellen Peper en ir. Corné Paris
Datum 9 januari 2009

Verkenning Nieuwe Ruimtelijke Arrangementen voor de economische structuurversterking van Rijnmond

1 Status positionpaper

Deze paper is het resultaat van de Verkenningfase voor Nieuwe Ruimtelijke Arrangementen in opdracht van (het Dagelijks Bestuur van) het Bestuurlijk Overleg ROM-Rijnmond. De Nieuwe Ruimtelijke Arrangementen moeten leiden tot een economische structuurversterking van de Rotterdamse regio. De internationale concurrentiekracht van de Rotterdamse regio als onderdeel van de Randstad, staat daarbij centraal. Gedurende deze Verkenningfase (oktober - december 2008) is met bestuurders en experts¹⁾ van binnen en buiten de regio gesproken over de ruimtelijke opgaven die voor de economische structuurversterking van de regio noodzakelijk zijn.

Deze positionpaper staat ter bespreking op de bijzondere vergadering van het Bestuurlijk Overleg Rijnmond op 16 januari 2009. Hier zijn de verdere uitwerking van Ruimtelijke Arrangementen en de samenwerking daartoe aan de orde.

2 Twee initiatieven, één traject

Het Bestuurlijk Overleg ROM-Rijnmond heeft het initiatief genomen tot het verkennen van de noodzaak van Nieuwe Ruimtelijke Arrangementen onder het motto 'Re-inventing ROM-Rijnmond'. Het initiatief heeft in de afgelopen maanden veel weerklank gevonden bij betrokken partijen uit de driehoek overheid - bedrijfsleven - maatschappelijke organisaties.

Een belangrijke actuele aanleiding voor het bepalen van de Ruimtelijke Arrangementen is de nieuwe investeringsagenda van het Rijk voor de volgende kabinetsperiode. Deze zal ruimte gaan bieden voor investeringsafspraken over Nieuwe Ruimtelijke Arrangementen na 2020. Daarbij gaat het om potentiële

¹⁾ De verwerking van de resultaten van de gesprekken in de toelichting bij deze positionpaper is voor rekening van de auteur. De lijst van geraadpleegde bronnen en personen is opgenomen in een bijlage.

nieuwe sleutelprojecten van het ministerie van VROM en om belangrijke aanknopingspunten voor de structuurversterking van de regio die het ministerie van V&W biedt met de Netwerkverkenning (mobiliteit) en met het vervolg op het advies van de Deltacommissie (water).

Parallel aan het initiatief van ROM-Rijnmond is in het kader van Randstad 2040 door het ministerie van VROM en de gemeente Rotterdam besloten tot het opstarten van een Uitvoeringsalliantie Rotterdam 2040. Doel van deze alliantie is vanuit een gezamenlijke visie van Rijk en regio uitvoeringsafspraken te maken over regiospecifieke potenties en daarbij behorende ruimtelijke investeringen in de Rotterdamse regio voor de periode 2020-2040. Het gaat om potenties en investeringen die bijdragen aan de internationale concurrentiepositie van de Randstad als geheel. Omdat ROM-Rijnmond de partijen, inclusief het Ministerie en Rotterdam, op het regionale niveau met elkaar verbindt en omdat de initiatieven dezelfde doelstelling hebben, is besloten dat dit in één verband wordt gebracht en door ROM Rijnmond wordt georganiseerd.

Dé bewezen kernkwaliteit van ROM-Rijnmond is dat het een onafhankelijke netwerkorganisatie is van overheden, regionaal georganiseerd bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties, die gezamenlijk rond het PMR veel waardevolle expertise en ervaringen hebben opgebouwd met het onderling aangaan van majeure ruimtelijke overeenkomsten, die daadwerkelijk tot uitvoering worden gebracht. Steeds weer blijkt dat deze partijen elkaar in dit verband daarop makkelijk vinden. Op grond daarvan hebben wij vastgesteld dat bij de voorbereiding van de Nieuwe Ruimtelijke Arrangementen partijen meer dan bereid zijn om in de driehoek overheden – bedrijfsleven - maatschappelijke organisaties van het begin af aan gezamenlijk op te trekken.

3 Uitgangspunten

Bij het uitwerken van de Nieuwe Ruimtelijke Arrangementen worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

Ruimtelijk economische structuurversterking in internationaal perspectief voor de periode na 2020 centraal stellen

Voor de periode tot 2020 zijn er al voldoende initiatieven ontplooid en uitvoeringsafspraken gemaakt, onder andere in Randstad Urgent-verband. Sleutelfiguren van lopende projecten en programma's (EDBR, stadshavens, verkeersonderneming, RCI etc.) geven aan dat het hen ontbreekt aan een uitgekristalliseerde visie op de lange termijnontwikkeling van het gebied en een strategie voor de opgaven van ná 2020.

Aangaan strategische samenwerking met het rijk

Het rijk heeft in Randstad 2040 de noodzaak van economische structuurversterking van de regio Rotterdam erkend door met het voorstel te komen tot de oprichting van een hierop gerichte uitvoeringsalliantie.

Opschalen scope van de regionale samenwerking noodzakelijk

Waar de laatste decennia de aandacht voor de ontwikkeling van de haven en het havenindustriële complex centraal stond, zal voor de komende periode vanuit het gedachtegoed van 'World Port - World City' verhoudingsgewijs meer aandacht uitgaan naar versterking in internationaal perspectief van de stedelijke en regionale economische structuur en de ruimtelijk randvoorwaarden die daarvoor nodig zijn.

Voor een dergelijke economische structuurversterking zal ook een groter gebied in beschouwing moeten worden genomen. En, zullen tevens de daar opererende partijen moeten worden betrokken. Het gaat om noodzaak en wenselijkheid van Nieuwe Ruimtelijke Arrangementen voor de periode 2020 - 2040 voor de regio die zich uitstrekt over:

- het haven- en stedelijkcomplex van de regio's Rotterdam en Drechtsteden
- de ten zuiden en noorden daarvan gelegen groen/blauwe gebieden
- de as naar Delft en Den Haag, vanwege de kennisalliantie en de gelijklopende doelstelling betreffende de internationale oriëntatie.

4 Kansrijke onderwerpen 'nieuwe ruimtelijke arrangementen'

Voor het verkennen van de kansrijke onderwerpen voor de Ruimtelijke Arrangementen stond centraal, dat met de op te stellen arrangementen de regio onderscheidend bijdraagt aan de internationale concurrentiekracht en het internationale profiel van de Randstad.

Uit de verkenningsfase is een aantal kansrijke onderwerpen voor Nieuwe Ruimtelijke Arrangementen gekomen. Deze zijn gekoppeld aan grotere ruimtelijke eenheden binnen de regio:

- de transformatie van het haven- en stedelijke complex
- de Noordrandzone als schakel op de binnenring van de Randstad
- de groenzone van Voordelta tot en met de Biesbosch.

In het onderstaande worden de geïdentificeerde onderwerpen, die zich lenen voor Nieuwe Ruimtelijke Arrangementen voor na 2020, geduid. Het is een voorlopig overzicht. Door voortschrijdend inzicht kunnen er nog concreet uit te werken Ruimtelijke Arrangementen bijkomen.

4.1 de transformatie van het haven- en stedelijke complex

Om de regio een bijdrage te laten leveren aan de internationale concurrentiekracht en het internationale profiel van de Randstad zal het transportlogistieke, industriële vestigingsmilieu dat het havencomplex biedt verder ontwikkeld moeten worden binnen de wereldwijd concurrerende markt van megaports. Zo zullen ook het vestigingsmilieu van aan de haven gelieerde zakelijke dienstverlening en het leefmilieu, dat door woon- en voorzieningenniveau

wordt gevormd, verder ontwikkeld moeten worden. Omdat het hier voor het merendeel gaat om locaties in het bestaande haven- en stedelijke complex spreken we van transformatie. De noodzakelijke maatregelen voor klimaat-adaptatie en de waterhuishouding maken deel uit van de transformatie. Bij het benutten van de economische potenties van de regio past tenslotte het verder ontwikkelen van het medische en zorg cluster.

Met haar veelzijdige doelstelling en hoge ambitieniveau is Stadshavens een goed voorbeeld van een verder reikend perspectief bij de herstructurering van verouderde woon-/werklocaties. Voor Stadshavens XL wordt een voordracht als sleutelproject voorbereid.

Uit te werken ruimtelijk arrangement:

- Het concept achter Stadshavens verbreden op basis van ‘lessons learned’ langs de noord en zuid oever (van Hoek van Holland tot aan Drechtsteden/Moerdijk). Voorstellen ontwikkelen om de betreffende 1000 tot 2000 ha verouderd haven en industriegebied om te zetten in concurrerende en innovatieve woon- en werkmilieus. Daarbij regionale oplossingen zoeken voor vernieuwende vormen van bereikbaarheid (voornamelijk OV) en voor het oppakken van de wateropgave in deze stedelijke gebieden.

4.2 *de Noordrandzone als schakel op de binnenring van de Randstad*

Aan de binnenring van de Randstad hebben de grote steden in de Randstad hun voornaamste ontwikkelingen laten plaatsvinden. De Noordrandzone van de Rotterdamse regio past in deze keten als kansrijke schakel en biedt voor Rijnmond veel potenties om de relatie met de diensten- en kenniseconomie in de Randstad te versterken..

Uit te werken ruimtelijk arrangement:

- Het concept achter de Noordas van Vlaardingen tot Zuidplaspolder op basis van ‘lessons learned’ uitwerken in concrete voorstellen voor versterking van de kennis- en diensteneconomie ter plaatse en voor het vergroten van de toegankelijkheid van en inrichting van de overgang naar het Groene Hart met het oog op de wateropgave. Dit betreft het gebied ten noorden van Rotterdam (de “Noordas-kennisas”), langs de binnenrand van de Randstad (inclusief Science Port Holland, metropolitaan park Midden-Delfland, innovatief OV systeem “Randstad Rail Superplus“, OV-ontsluiting Rotterdam Airport).

4.3 *de groenzone van Voordelta tot en met de Biesbosch*

In de Structuurvisie Randstad 2040 wordt voorgesteld om de grotere eenheden van water, natuur en landschap op (inter)nationaal niveau meer in samenhang te bezien en beter met elkaar te verbinden. Als antwoord op het tekort van toegankelijk recreatief groen voor de stedelingen worden de Metropolitane parken genoemd.

Zoals op het Randstedelijke niveau sprake is van versnippering, geldt dat ook binnen de regio. Grote projecten als in Midden-Delfland en de Deltapoort zijn daarin belangrijke initiatieven die grote investeringen vergen, maar deze staan op zichzelf. Er ontbreekt een samenhangende visie die gericht is op de verbetering van de landschappelijke kwaliteit van de regio als geheel, mede in het licht van haar concurrentiekracht.

Uit te werken ruimtelijk arrangement:

- Het concept achter Deltapoort op basis van 'lessons learned' samenhangend met de wateropgave optillen naar het schaalniveau "van Voordelta tot Biesbosch". Voor de inrichting van de gehele zuidflank van de regio voorstellen ontwikkelen, als invulling van de ambitie van metropolitane parken op dat schaalniveau. Dit vertalen in concrete voorstellen voor grootschalige landschap- en natuurontwikkeling op basis van (veel meer) water en de wenselijkheid om aan de zuidzijde van de regio woon- en werkgebieden op een echt vernieuwende wijze daarmee te combineren.

4.4 *infrastructuur*

De geïdentificeerde onderwerpen voor de Ruimtelijke Arrangementen hebben een grote samenhang. Tevens geldt voor ieder onderwerp, dat adequate maatregelen in de infrastructuur een belangrijke conditie vormen. Zowel ten behoeve van de interne ontsluiting en bereikbaarheid, als externe ontsluiting en bereikbaarheid van de haven en het totale stedelijke complex en regio. In de uitwerking van de onderwerpen tot Ruimtelijke Arrangementen wordt de infrastructuur integraal betrokken. De resultaten van de MIRT-verkenning voor de Rotterdamse regio vormen daarbij het vertrekpunt.

5 **Processtappen en vervolg**

Om binnen afzienbare termijn te kunnen vaststellen welke nieuwe Ruimtelijke Arrangementen bestuurlijk kunnen worden vastgelegd en kunnen worden ingebracht bij de voorbereiding van de investeringsagenda van het Rijk, voorziet het proces in de loop van 2009 in de volgende stappen:

Voorjaar	vaststellen van de kansrijke onderwerpen en uitwerking tot 'nieuwe' Ruimtelijke Arrangementen
Zomer	bepalen van de regionale inzet voor onder meer de investeringsagenda voor het Rijk en de benodigde inzet vanuit het Rijk
Najaar	concretisering van de inzet en maken van afspraken over de samenwerkingsvorm in een nieuw Bestuurlijk Overleg en met het Rijk, resulterend in een bestuurlijke conferentie waarop een nieuw bestuurlijk convenant wordt afgesloten.

Bij een positieve uitkomst van het bestuurlijke overleg op 16 januari 2009 zal voor de volgende fase, zijnde de Uitwerkingsfase, op zeer korte termijn een Plan van Aanpak worden opgesteld. Daarin worden per uit te werken Ruimtelijk Arrangement de vraagstelling en het resultaat geformuleerd. Voorts hoe de samenwerking en afstemming met lopende projecten (bv. MIRT-Verkenningen) plaatsvinden. Het Plan van Aanpak beschrijft de bestuurlijke aansturing en projectorganisatie, waarbij ook de rol en betrokkenheid van het Rijk wordt aangegeven. Tevens worden de kosten van de volgende fasen en de verdeling van de kosten over de betrokken partijen beschreven.

Toelichting op de positionpaper

Deze toelichting op de positionpaper gaat uitgebreider in op de in de positionpaper behandelde zaken.

In het bijzonder geeft deze een weergave van de noties en feiten die zijn ontleend aan de literatuur en de gesprekken met bestuurders en experts van binnen en buiten de regio over de ruimtelijke opgaven die voor de economische structuurversterking van de regio noodzakelijk zijn. Deze zijn te vinden in de paragraaf Kansrijke onderwerpen 'Nieuwe Ruimtelijke Arrangementen' waar de onderwerpen voor de Nieuwe Ruimtelijke Arrangementen worden ingeleid.

1 Inleiding

1.1 Functie ROM-Rijnmond voor periode tot 2020 goeddeels afgesloten

ROM-Rijnmond werkt al sinds de oprichting in 1993 aan versterking van de Mainport Rotterdam én de kwaliteit van de leefomgeving in de regio Rijnmond. Het Project Mainport Rotterdam (PMR) en de vele spin-offs daarvan vormen het concrete resultaat, dit jaar bekroond met de start van de aanleg van de tweede maasvlakte. Aan het bestuurlijk overleg hebben overheden en bedrijfsleven op hoog niveau deel genomen, te weten de ministeries V&W, VROM, EZ en LNV, Provincie Zuid-Holland, Stadsregio Rotterdam, gemeenten, Havenbedrijf Rotterdam, DCMR, Deltalinqs en de Kamer van Koophandel.

Voor de periode tot 2020 is veel in gang gezet binnen de regio, ook als uitvloeisel van het Urgentieprogramma Randstad. Diverse uitvoeringsallianties richten zich nu op de realisatie. Dat betekent dat ROM-Rijnmond voor deze periode zijn functie van wegbereider als afgesloten beschouwt.

1.2 nieuwe initiatieven voor periode 2020 - 2040

Het Bestuurlijk Overleg ROM-Rijnmond heeft het initiatief genomen tot het verkennen van de noodzaak van Nieuwe Ruimtelijke Arrangementen onder het motto 'Re-inventing ROM-Rijnmond'. Het initiatief heeft veel weerklank gevonden bij betrokkenen in de afgelopen maanden. Het gaat daarbij om partijen uit de driehoek overheid - bedrijfsleven - maatschappelijke organisaties.

Een belangrijke actuele aanleiding voor het bepalen van de Ruimtelijke Arrangementen is de nieuwe investeringsagenda van het Rijk voor de volgende kabinetsperiode. Deze zal ruimte gaan bieden voor investeringsafspraken over Nieuwe Ruimtelijke Arrangementen na 2020. Daarbij gaat het om potentiële nieuwe sleutelprojecten van het ministerie van VROM als onderdeel van de uitvoeringsstrategie die hoort bij de Structuurvisie Randstad 2040 en om